

Torah from Around the World

*Het is toegestaan te liegen ter wille van de vrede,
maar de vrede mag nooit een leugen worden.*

(vrij naar BT Jevamot 65b, 6-8)

Sjabbat 20 augustus 2022/ 23 Av 5782, Ekev, Devariem /Deuteronomium 7:12 - 11:25

Tanach blz. 366 - 375

Haftara: Jesjaja 49:14 - 51:3

Tanach blz. 885 - 888

Vertaler: Channa Kistemaker

Commentaar: **Rabbin Marcus Mordechai Schwartz** is directeur van het Beit Midrash aan het Jewish Theological Seminary te New York.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://www.itsa.edu/torah/a-legacy-of-peace/>

Het erfdeel van de vrede

Waarom hebben wij nog steeds kohaniem nodig? Wat is het nut van erfelijke priesters - de afstammelingen van Aharon - in een cultuur die haar religieuze leiders aanstelt op basis van geleerdheid? De autoriteit die rabbijnen hebben komt grotendeels voort uit hun kennis en individuele persoonlijkheid, maar de kohaniem hebben die op grond van erfelijkheid. Wajikra 21 beschrijft de kohaniem als een heilige kaste die, louter op grond van erfelijkheid,

het religieuze leiderschap van Jisraëlieten op zich neemt. Hun erfgoed is geen land, zoals de andere clans van Israël; hun erfdeel bestaat alleen uit God, het heiligdom en de offerdienst.

Hun voortbestaan is niet alleen vreemd in het licht van het op verdiensten gebaseerde leiderschap van de rabbijnen in latere tijden. De focus op een religieuze adel bepaald door bloed druist in tegen de meer democratische idealen van de Tora. Vanaf de tijd van Abraham tot aan de Exodus waren het de gezinshoofden die offers brachten. En Sjemot 13:1-8 lijkt te impliceren dat de eerstgeborene van elke Joodse familie verantwoordelijk was voor het slachten en voorbereiden van het offer.

Voorafgaand aan de oprichting van deze speciale heilige clan van religieuze leiders die afstammen van Aharon, schijnt de norm van de Tora te zijn geweest dat de *bechor*, de eerstgeborene zoon, als religieus leider van elke familie zou dienen. Zoals God zegt in Bemidbar 3:13:

Elke eerstgeborene komt Mij immers toe: op de dag dat Ik alle eerstgeborenen in Egypte doodde, heb Ik alle eerstgeborenen in Jisraëel voor Mijzelf bestemd.

Dus waarom werd de rol van religieus leiderschap weggenomen van de eerstgeborenen van elke familie en gegeven aan de nakomelingen van Aharon?

Een mogelijk antwoord ligt in het trauma van het Gouden Kalf. Terwijl de Jisraëlieten het goddelijke vertrouwen aan de voet van de berg Sinaï beschaamden, laat de Tora doorschemeren dat de stam van Levi weigerde deel te nemen aan de afgoderij waarvoor de rest van Israël zwichtte. Wanneer Mosje terugkeert van de berg en de ontrouw ontdekt, vraagt hij: "Wie voor de Eeuwige kiest, moet hier komen!" En de Tora vertelt ons: "Alle nakomelingen van Levi voegden zich bij hem." (Sjemot 32:26) Misschien was dat het moment dat de Aharonitische families van de stam Levi hun rol als kohaniem op zich namen. De verandering van religieus leiderschap wordt expliciet gemaakt in de volkstelling van Bemidbar 3:11-12, waar we feitelijk zien dat de eerstgeborenen van de Jisraëlieten worden vervangen door de Levieten:

De Eeuwige zei tegen Mosje: Ik maak de Levieten tot mijn eigendom. Zij zullen mij toebehoren in plaats van alle eerstgeborene Jisraëlieten, allen die als eerste de moederschoot verlaten. (...) Mij behoren ze toe.

De kohaniem zijn dus een speciale heilige kaste die is gecreëerd na het trauma van het Gouden Kalf. De eerstgeborenen van Jisraëel kunnen niet langer dienen in de rol van religieus

leiderschap vanwege hun deelname aan deze zonde. De kohaniem komen in hun plaats, zodat het religieuze leven van Jisraël kan blijven bestaan.

Een zwak punt in dit argument is dat Aharon de Hogepriester zelf deelnam aan de zonde van het Gouden Kalf! In de sidra Ekev vertelt Mosje zijn herinnering aan die dag van zonde en geweld. Hij vertelt:

Ik heb toen in het bijzonder voor Aharon gebeden, want ook hem wilde de Eeuwige doden, zo groot was zijn woede. (Devariem 9:20)

In Sjemot 32:24 vertelt Aharon zelf wie het goud in het vuur wierp en daarmee het kalf voortbracht:

Toen ik hun om goud vroeg, deden ze meteen hun sieraden af en gaven ze aan mij. Ik gooide ze in het vuur en toen kwam dat kalf eruit te voorschijn.

Hoewel verschillende commentatoren Aharon van deze daad proberen vrij te pleiten en zijn acties rechtvaardigen als een verdragingsstactiek (Rasji), of als een esoterisch misverstand van zijn kant (Ramban), is de fundamentele betekenis duidelijk: Aharon zondigde, Mosje bad voor hem, en het is hem vergeven. Maar waarom zou zijn nageslacht de priesters van Jisraël worden, terwijl de andere Levieten - die niet zondigden met het kalf - ondergeschikt zouden worden aan zijn nageslacht!?

Het antwoord kan gevonden worden in wat Mosje weglaat uit zijn verslag van het Gouden Kalf. In de sidra van deze week verzwijgt Mosje zijn kreet: "Wie voor de Eeuwige kiest, moet hier komen!" In Sjemot 32:27-28 krijgen de Levieten, nadat ze gehoor hadden gegeven aan de oproep van Mosje, een opdracht:

Hij zei tegen hen: 'Dit zegt de Eeuwige, De God van Jisraël: Gord je zwaard om, jullie allemaal, doorkruis het kamp in de volle lengte en breedte en dood iedereen die je tegenkomt, al is het je broer, vriend of verwant.'

En we zien hun volgzame reactie:

De Levieten deden wat Mosje hen had opgedragen, en zo kwamen er die dag ongeveer drieduizend Jisraëlieten om.

De Ramban stelt dat deze wraakactie de Leviëten op een hoger plan brengt en hen waardig maakt om de heiligste stam van Jisraëel te zijn.

Maar ik zou een andere interpretatie willen voorstellen: Mosje laat de wraak van de Leviëten weg in zijn verslag in Devariem, omdat hij zich schaamt dat hij ertoe heeft opgeroepen. De gewelddadige daad van de Leviëten diskwalificeerde hen juist van het priesterschap. En Aharons vredige en verzoenende karakter maakte hem en zijn nageslacht dus de ideale kandidaten voor het hogepriesterschap.

In antwoord op de uitspraak van Mosje in Sjemot 32:27 ("Dit zegt de Eeuwige..."), vraagt Rasji: "Waar zei Hij het?" Rasji staat perplex, zoals alle gevoelige lezers zouden zijn, door de bewering van Mosje dat God iets heeft gezegd dat we nooit horen. Rasji citeert de Mechilta (een verzameling midrasj uit de derde eeuw) en stelt dat het specifieke gebod om de aanbidders van het kalf te doden Mosje's eigen beslissing was, gebaseerd op zijn interpretatie van een eerder vers uit Sjemot. Misschien kreeg Mosje aan het einde van zijn leven spijt van deze oproep tot geweld en liet hij het daarom weg uit zijn eigen verslag in Devariem.

De Talmoed zegt: "Aharon had de vrede lief en joeg de vrede na en hij zou vrede sluiten tussen de ene persoon en de andere." (BT Sanhedrin 6b) Dit is de kwaliteit die God lijkt te hebben verlangd van de Hogepriester van Jisraëel. Inderdaad, het was Aharons verlangen naar vrede dat hem er misschien toe heeft gebracht te capituleren voor de eisen van de Jisraëliëten, conflicten en geweld te vermijden en aan het kalf mee te werken. De eigenschap die hem tot zonde leidde, is dezelfde kwaliteit die hem naar het Hogepriesterschap leidde.

In de wereld na de verwoesting van de Tempel beschouwden onze rabbijnen de eer die aan de kohaniem werd gegeven als een kans om de vrede te bevorderen: "Eerst wordt een priester geroepen om de Tora te lezen, en dan een Leviëter, en dan een Jisraëliëter, vanwege de wegen van vrede." (Misjna Gittin 5:8) De Talmoed legt uit dat de koheen de eerste eer krijgt, zodat degenen in de synagoge niet zullen gaan twisten over wie de meest verdienstelijke onder hen is. In de gedachten van de rabbijnen is Aharon nog steeds bezig vrede tussen mensen te stichten, conflicten op te lossen en de wereld een gezegender plek te maken. Dit is waarom we kohaniem nodig blijven hebben: ze moeten een visioen van vrede onder ons belichamen. Ze zullen soms falen, zoals wij allemaal, maar zoals de Priesterzegen ons voorhoudt: het is hun roeping om ons *met vrede te zegenen*.